

Józef Stanisław Barłowski

Badania powierzchniowe na terenie Rzeszowa-Pobitno oraz wsi Wilkowyja i Krasne-Wólka w powiecie rzeszowskim

W okresie wiosny i jesieni 1967 r. zostały przeprowadzone dorywcze, powierzchniowe badania na stanowiskach archeologicznych odkrytych w 1966 r., położonych w dzielnicy Pobitno¹ oraz poszukiwania nowych stanowisk w tejże dzielnicy, jak również na terenie wsi Wilkowyja i Krasne — Wólka.

Z badań dokonanych na polach uprawnych, położonych w obrębie znanych stanowisk, uzyskano następujące wyniki:

Wzniesienie „Skalka”, stanowisko nr 25

Uzyskano znaczną ilość materiału zabytkowego, obejmującego następną grupę kilkuset fragmentów różnych naczyń glinianych, a w tym: zabytki neolityczne, ceramikę kultury łużyckiej oraz przeważającą większość skorup z okresu wpływów rzymskich².

Ceramika wykazuje wysoki stopień zniszczenia, przy czym rekonstrukcja naczyń nie jest możliwa.

Okolice „Kopca”, stanowisko nr 26

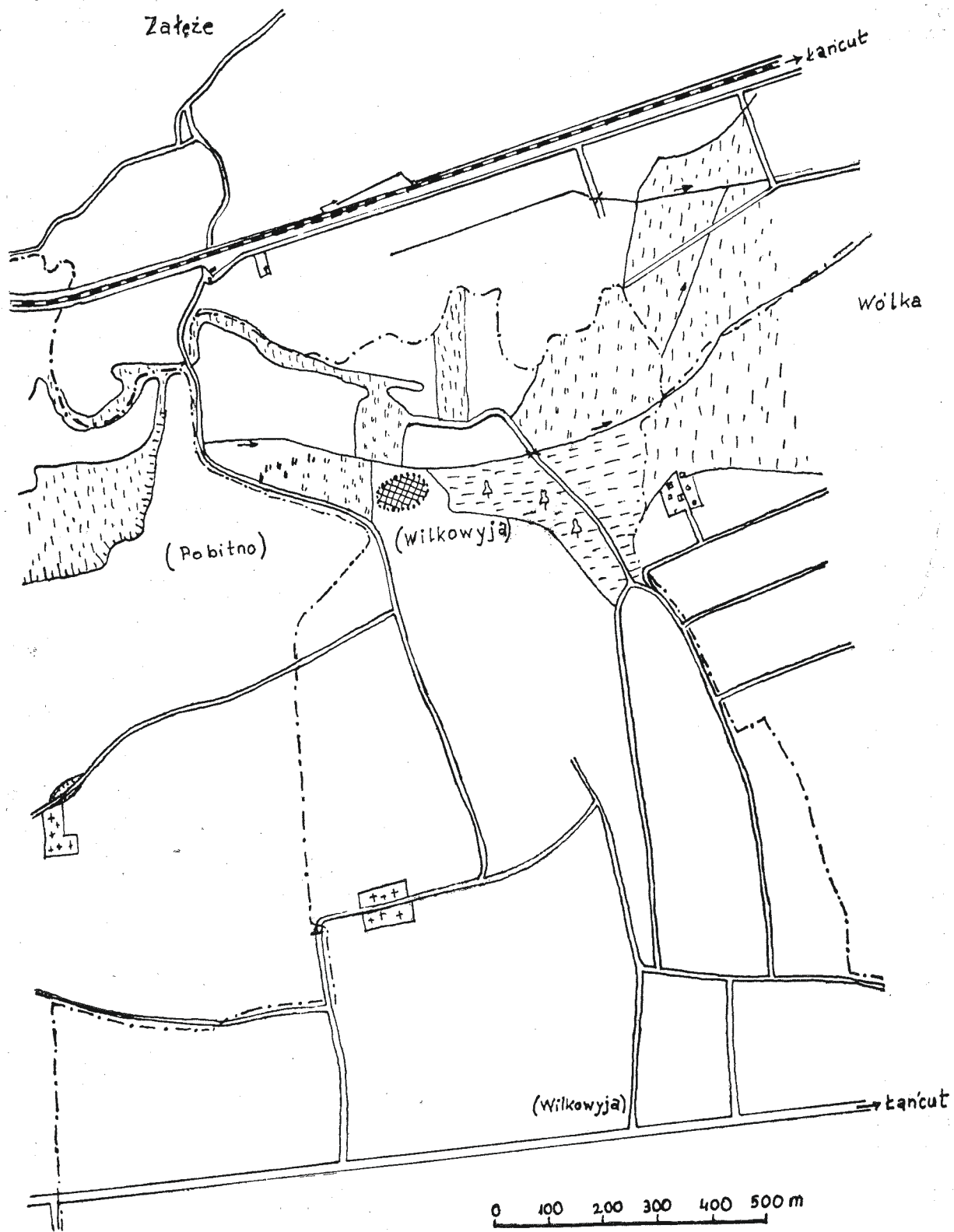
Część ułamków ceramiki znalezionej na polach położonych w sąsiedztwie „Kopca” (od strony wschodniej i południowej), należy do epoki neolitu, część skorup do kultury łużyckiej,

natomiast pozostałe fragmenty, to materiały z okresu wpływów rzymskich i wczesnośredniowieczne. Z osuwiska powstałego na północno-zachodnim zboczu wzniesienia stanowiącego podstawę „Kopca”, uzyskano kilkanaście fragmentów ceramiki i polepy, oraz dwa ułamki narzędzi krzemiennych (w tym jeden rozwiertnik neolityczny). Materiały te znajdowały się w gruncie odsłoniętym (w ścianie pionowej), na głębokości około 1,5 m od domniemanej, pierwotnej powierzchni wzniesienia. Wskazywałoby to, że „Kopiec” został zbudowany na płaszczyźnie poprzednio zasiedlonej³.

Pola „przy Borku”, stanowisko nr 32

Znaleziona na znacznym obszarze, luźno rozsiana ceramika w liczbie kilkudziesięciu drobnych fragmentów różnych naczyń, zawiera zabytki neolityczne oraz przeważającą ilość skorup z okresu wpływów rzymskich (ceramika „siwa”), jak również skorupy wczesnośredniowieczne i część materiałów chronologicznie nieokreślonych.

Do zabytków neolitycznych należą, uzyskane również z tego obszaru: fragment narzędzia krzemienego (noża?), wióry i odłupki z krzemienia świciechowskiego.

OZNACZENIA: osada granice admin. grunt mokry łąki

Odrys z mapy gospodarczej Pobitno
Gł. Urząd Pom. Kraju PPFiK Warszawa 1950.

Wyk. J. Bartowski - 1967r.

W wyniku dalszych poszukiwań powierzchniowych, przeprowadzonych na terenie działki należącej do T. Kaplity, J. Dąbrowskiego i innych, stwierdzono istnienie nowych stanowisk archeologicznych a mianowicie:

Pola „na Kapłitówce”, stanowisko nr 35

Na terenie rozległych osuwisk powstałych w okresie 1966/67 r., obejmujących działki należące do T. Kaplity, J. Dąbrowskiego i innych, znaleziono trzy fragmenty naczyń glinianych, należących kulturowo do okresu wpływów rzymskich, oraz nieokreślonego przeznaczenia przedmiot żelazny (lub surowiec?), wielkości dłoni.

Zabytki pochodzą z głębokich szczelin, powstałych wskutek pęknięcia i przesuwania się olbrzymiej masy ziemi po pochyłości w kierunku rzeki Wisłok. Pełzanie gruntu na obszarze kilku hektarów, któremu towarzyszyło powstawanie fałd, zapadłisk itp., niewątpliwie spowodowało zniszczenie znajdujących się tam zabytków.

Pola w okolicy cmentarza „na Borku”, stanowisko nr 36

Na powierzchni szeregu pól uprawnych, należących do prywatnych właścicieli, położonych na południowej i wschodniej pochyłości wzniesienia zwanego „Borek”, znaleziono kilkadziesiąt ułamków różnych naczyń glinianych z okresu wpływów rzymskich oraz część skorup chronologicznie nieokreślonych.

Materiały te były luźno rozsiane na powierzchni około 2,5 hektara, przy czym, większość z nich znajdowała się u podnóża wzniesienia, przechodzącego w szeroki wąwóz⁴.

Pola „na Głębokiej”, stanowisko nr 37

W pobliżu domu mieszkalnego (Krajewski, Szela), na polu przylegającym do potoku zwanego „Młynówka”, w odległości około 50 m na południe od mostu drogowego, znaleziono fragment brzośca naczynia koloru „siwego”, należącego do okresu wpływów rzymskich.

Ukształtowanie terenu i jego usytuowanie w bezpośrednim sąsiedztwie potoku, wskazują na możliwość istnienia na tym obszarze pozostałości dawnego osadnictwa.

„Pobitno — Południe”, stanowisko nr 38

Na obszarze około 1,5 hektara, w skład którego wchodzi pola położone na terasie między ul. Południową i granicą b. wsi Pobitno z podmokłymi łąkami, należącymi do wsi Słocina, znaleziono kilkanaście drobnych ułamków ceramiki z okresu wpływów rzymskich.

Skorupy występują głównie na polach należących do J. Gliwy i S. Sołtysa.

W końcu 1966 r. i w ciągu 1967 r., zostały przeprowadzone przez autora wstępne poszukiwania powierzchniowe, na terenie najdalej na północ wysuniętych pól wsi Wilkowyja, położonych przy granicy obszaru wsi Załęże i b. wsi Pobitno.

Badane miejsce (Ryc. 1.), znajduje się w odległości około 400 m na południe od linii kolejowej wiodącej z Rzeszowa do Łańcuta i przylega zachodnią stroną do drogi gruntowej, łączącej wieś Załęże z tym obszarem, zaś stroną północną i częściowo wschodnią graniczy z podmokłymi, torfiastymi łąkami oraz zaroślami olchowymi.

Lessowy pagórek o powierzchni ponad 1 hektara, jest oddzielony podmokłą łąką o szerokości kilkudziesięciu metrów od wielokulturowego stanowiska archeologicznego (nr 32), znajdującego się na obszarze b. wsi Pobitno.

Materiał archeologiczny znaleziony na terenie pagórka, składa się z ponad 250 ułamków naczyń, z czego ponad 20 skorup z naczyń neolitycznych, kilka ułamków naczynia grafitowego, zaś pozostałe to ułamki ceramiki łuzyckiej i z okresu wpływów rzymskich, jak również kilka ułamków chronologicznie nie określonych i polepy.

Ponadto znaleziono kamienny rozcieracz do ziarna, jeden fragment narzędzia z obsydianu, rdzeń dwupiętowy z schyłkowego paleolitu, drapacz podwójny z krzemienia świeciechowskiego, fragment rdzenia neolitycznego, fragment wióra z krzemienia miejscowego itp.⁵

Wieś Krasne — Wólka, stanowisko nr 2

Teren badany o powierzchni ponad 5 hektarów, jest położony w przysiółku Wólka, w odległości około 400 m na południe od linii kolejowej (Rzeszów — Łańcut). Od strony północnej graniczy z drogą gromadzką, od południowej z drogą polną, od strony zachodniej zaś przylega do zagajnika olszynowego, w którym znajdują się źródła wody pitnej. Obszar ten leży na lessowej terasie, przechodzącej łagodnym stokiem w płaszczyznę łąk, zamienianych stopniowo na pola uprawne (po zmeliorowaniu).

Na polach należących do Franciszka i Kazimierza Kuźniarów, Leona Głowiaka, Fryderyka i Tadeusza Kluzów i in., znaleziono liczne, luźno rozsiane ułamki ceramiki zabytkowej.

Zebrany częściowo materiał archeologiczny, składa się z kilku fragmentów naczyń neolitycznych, skrobacza i odłupków krzemiennych, oraz kilkudziesięciu skorup z okresu wpływów rzymskich, jeden przesłik gliniany częściowo uszkodzony, nóż żelazny z ułamanym trzonkiem, oraz kilka ułamków ceramiki wczesnośredniowiecznej i o nieokreślonej chronologii.

Na polach położonych na zachód od wyżej opisanych, znajdują się również ułamki naczyń i liczne materiały krzemienne.

Materiały zabytkowe uzyskane przez autora z badań, zostały złożone w Dziale Archeologii Muzeum Okręgowego w Rzeszowie⁶.

Przypisy

¹ J. St. Barłowski, *Wyniki badań powierzchniowych przeprowadzonych na terenie Rzeszowa—Pobitno*, Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego za rok 1966, Rzeszów 1968, s. 263-266.

² Z badań powierzchniowych dokonanych przez autora w 1966 r., uzyskano również kilkaset ułamków ceramiki zabytkowej, polepy, kilka drobnych narzędzi i odłupków krzemienych, dwa przęśliki itp., które złożono w Muzeum Okręgowym w Rzeszowie.

³ Część cypla, na którym znajduje się „Kopiec”, została obcięta podczas budowy pierwszej linii kolejowej z Rzeszowa do Przemyśla.

⁴ Na tym terenie, w bezpośrednim sąsiedztwie czynnego cmentarza dzielnicy Pobitno, podczas drugiej

wojny światowej, znajdowały się stanowiska artyleryjskie.

⁵ Nowoodkryte w 1967 r. stanowiska, zostały zweryfikowane przez mgr A. Talara — pracownika Działu Archeologicznego Muzeum Okręgowego w Rzeszowie. W trakcie przeglądu pól, znaleziono skorupę z ornamentem paznokciowym, ułamek naczynia należącego do kultury bukowogórskiej, oraz kilka narzędzi krzemienych mezolitycznych.

⁶ Zakwalifikowanie złożonych przez autora materiałów zabytkowych, zostało dokonane przez mgr A. Gruszczyńską i mgr A. Talara, pracowników Muzeum Okręgowego w Rzeszowie.